

NİKOLA VAPTSAROV'UN EDEBİ YARATICILIĞI VE TÜRKÇE'YE KAZANDIRILAN ŞİİRLERİ¹

Melahat PARS**

Öz

Nikola Vaptsarov II. Dünya Savaşı öncesinde Bulgar-Makedon işçi sınıfının acılarını ve halkın gücünü yansıttığı şiirleriyle ünlüdür. Vaptsarov bir konuşma gibi doğal ve yalın şiirinin özüne hem toplumsal, hem kişisel dram nitelikli, emekçi insan, onun ekmek, mutluluk ve özgürlük kavgası temasını yerleştirir. Vaptsarov'un köklü bir iyimserliğe dayalı şiirlerinde var olan, "yarın" "bugün"den daha iyi olacaktır mesajı Türkçe'ye çevrilen şiirlerinde çok açık bir şekilde yansıtılmıştır. Söz konusu tema Vaptsarov'da bir dilek olarak değil, toplumsal hayatı değiştirip geliştirmek üzere gösterilen çabada mantıklı ve inandırıcı bir öge olarak yer alır.

Anahtar sözcükler: Bansko, Bulgar, Makedon, inanç, kavga, eşdeğerlik, Türkçe'de Vaptsarov, vatanseverlik.

Abstract

Nicola Vaptsarov's Literary Creativity and His Poems Translated into Turkish

Nikola Vaptsarov is famous for his poetry in which he reflects the sufferings of Bulgarian-Macedonian worker class and the strength of the people in the pre-WWII period. Vaptsarov places the laborers who have both social and personal predicaments and their struggle for food, happiness and liberty into the center of his natural and plain poetry style. His notion that "tomorrow" will be better than "today" which exists in his poems rooted in a deep optimism is clearly reflected in the Turkish translations of his poems. The said theme appears to be employed in his poetry as a logical and compelling element in the struggle to change and develop the social life, rather than as a mere wish.

Keywords: Banskó, Bulgarian, Macedonian, belief, struggle, equivalence, Vaptsarov in Turkish, patriotism.

Nikola Vaptsarov Makedon ve Bulgar edebiyatında devrimci şiirin önemli isimlerinden biridir. Hem Makedon hem de Bulgar edebiyatı bu ismi

¹ Bu makalenin üçüncü bölümü *Kültürlerarası Kavşakta Bulgaristan ve Türkiye, Uluslararası Dil, Tarih ve Edebiyat Sempozyumu-III* te "Türkçede Nikola Vaptsarov" başlığıyla 9-10.10.2013 tarihinde sunulmuştur ve hiçbir yerde basılmamıştır.

** Doç. Dr. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, uskup@hotmail.com

benimsemektedir. Vaptsarov Pirin Makedonya'sında doğduğu için Makedonlar kendisini Makedon olarak görmekte ve Makedon kökenli olduğunu iddia etmektedirler. Bulgarlar ise Pirin Makedonya'sının bugünkü Bulgaristan'da bulunması nedeniyle Vaptsarov'un Bulgar kökenli olduğunu savunmaktadırlar. Balkanların bu hassas bölgesinde doğan birçok edebiyatçı böylesi bir 'ırksal yönden paylaşılama' durumuna maruz kalmaktadır ve ne yazık ki, çift taraflı bu iddialar günümüze dek süregelmiştir.

Ancak, bizim bu çalışmadaki amacımız Vaptsarov'un edebi yaratıcılığını ortaya koymaktır; Vaptsarov'un neredeyse tüm şiirleri Türkçe'ye çevrilmiş, hatta bazıları müzik grupları tarafından bestelenmiştir. Çalışmamızda Vaptsarov'un hayatı, edebi yaratıcılığı ve Türkçe'ye yapılan çevirileri üzerinde duracağız.

Öncelikle, Nikola Vaptsarov'un hayatından söz edelim kısaca. Ünlü şair 7 Aralık 1909 tarihinde Bulgaristan'ın Bansko kasabasında doğar. Babasının isteği üzerine makine teknisyeni olur. Değişik işlerde çalışır ve zor koşullarda yaşar. Siyasi nedenlerden dolayı işsiz kalır, İkinci Dünya Savaşı'nda yine aynı nedenlerden dolayı 1942 yılında tutuklanarak hapse atılır. Bazı terör olaylarına karışmış bir sol devrimci harekete katıldığı için ölüme mahkûm edilir ve 33 yaşında kurşuna dizilir. Kısa ömründe tek şiir kitabı olan "Motorların Türküsü"nü yayımlar. 19 Haziran 1953 tarihinde Budapeşte'de "Halklar arasında barış ve dostluğa katkıdan dolayı" Vaptsarov'a Dünya Barış Konseyi'nin onur ödülü verilir.

Bulgaristan'da 1930'larda ortaya çıkan bir grup şair arasındaki Vaptsarov'u diğer şairlerden ayıran önemli özelliği işçi oluşudur. Bir diğer özelliği de yenilikçi olmasıdır. Bulgar ve Makedon şiirine işçi sınıfının psikolojisini ilk kez dâhil eden Vaptsarov işçi dünyasına ve onun mücadelesine seyirci kalmayan, aksine içinde olan bir isimdir. Vaptsarov bir konuşma gibi doğal ve yalın şiirinin özüne hem toplumsal, hem kişisel dram nitelikli, emekçi insan, onun ekmek, mutluluk ve özgürlük kavgası temasını yerleştirir. (İnce ve Behramoğlu, 1983:9) Şiirlerinde günlük yaşamın en basit ve kişisel olgularıyla, en yüce insancıl ve toplumsal ideallerini yoğun ve doğal bir biçimde harmanlar. (İnce, v.d., 1983:9)

Şairin tüm şiirlerinde emekçiye, adalete, güzel geleceğe duyduğu inanç gözlenir. Vaptsarov inanç, mücadele, kavga ve hayata duyulan sevgi konularını altını çizerek ele alır. Örneğin "İnanç" başlıklı şiirinde şöyle seslenir:

"İnancım
zırhla kaplıdır göğsümde
ve bu zırha işleyecek
kurşun
icat edilmemiştir, henüz!
icat edilmemiştir!" (Alova, 1992:39)

Vaptsarov hayatla hep kavgalı olduğunu dile getirir; “İnanç”, “Karşılıklı Kavga” başlıklı şiirleri hayatla kavgasının en güzel örnekleridir, ancak, şöyle seslenir şair:

“...ama sanma ki
nefret ediyorum hayattan.
Tersine, tam tersine!
Sonunda bilsem öleceğim,
hayatı kaba,
çelikten pençeleriyle
yine seveceğim!
Yine seveceğim!” (Alova, 1992: 39)

“Doğduğum Ülke” ve “Mektup” başlıklı şiirlerinde hayatın gerçekten iyi olacağına inancı sonsuzdur. Mücadeleyle bu güzel hayata ulaşacağından çok emindir, şair. Bu inanç aynı zamanda insana inançtır. İnanç ona göre hayattır, aşktır, nefes almaktır ve mücadeledir; dolayısıyla Vaptsarov'da “inanç” çok yönlüdür:

“...Ve şimdi sana anlatmak istiyorum
nasıl güçlü olduğumu
inançla ve güçle!...
Ve inanıyorum geçeceğimize,
gecenin ve karanlığın arasından
kıarak buzları güçlü ellerimizle...
ve güneş yeniden parıldayacak
canlandırıcı
ışınlarıyla...” (Alova, 1992)

Şairin şiirlerinde hümanizm anlayışı da çok nettir. “İnsan Üstüne Türkü” adlı şiiri Vaptsarov'un hümanist yönünü ortaya koyan en güzel örneklerden biridir:

“...Bir yerde okumuştum
adamin biri baltayı kapıldığı gibi,
doğramış öz babasını...
Alıp götürmüşler caniyi
tıkmişlar deliğe.
İnsanlar arasına düşmüş orada
ve i n s a n olmuş...” (Alova, 1992: 66-67)

“Doğduğum Topraklar”, “Bir Kör”, “Korkmayın Çocuklar” gibi şiirleri de şairin hümanizmini yansıtan önemli örneklerdir. Kısacası kavga, inanç ve hümanizm Vaptsarov şiirlerinin en belirgin özellikleridir.

Vaptsarov yaşadığı dönemin sorunlarını en iyi ifade eden şairlerden biri olduğu için sosyal, tarihsel durumun içeriğine uyumlu bir ifade kullanır. Üslubu sadedir, halk diline yakındır. “Siz” değil, “Sen” ifadesini kullanır. Şiirlerini söyleşi tarzında kaleme alır. Tekrarları kullanmayı, anlam bakımından birbirine yakın olan fiillere şiirini güçlendirmek amacıyla yer

vermeyi sever, duraklamaları önemser. Okuyucuya da mümkün olduğunca yakınlığa çalışır. Okuyucuyu hayat ve işçi sınıfı konusunda bilinçlendirmeye yönelik bir çabası vardır. Karşısındakine seslenirken, bir diğer amacı ona yardımcı olmak, yararlı olmaktır. Şiirlerinde sen, ben, biz hitapları hissettirilmeden birbirini izler ve bir bütünlük içindedir.¹

Ataol Behramoğlu'na göre, yurtseverlik, halkçılık, özgürlük tutkusu, barış, sevgi, direnç, insana ve onun yaratıcı emeğine güven yüzyıllar boyunca dünya şiirinin en temel kaynakları ve konuları olmuştur. Dünya şairleri bu duygular, inançlar ve özelemlerle yüklü şiirlerini nice acılar pahasına, bir kardeşlik bayrağı gibi yüzyıllar boyunca yükseklerde tutmuşlar, tutmaktadırlar. (Behramoğlu, 1990:5) İşte Nikola Vaptsarov bu tanımlamanın en tipik örneğidir.

Çalışmamızın bu bölümünde Vaptsarov'un şiirlerinin Türkçe'ye ne zaman, hangi amaçla ve kimler tarafından çevrildiği konusunda kısaca bilgi vermeye çalışacağız.

Türkiye'de Bulgar edebiyatından ilk çeviriler 1940'lı yıllarda yapılmıştır.² Bu ilk çeviriler genellikle düzyazı alanında olmuştur. Aslında Türker Acaroğlu 1941 yılında yazdığı "Muasır Bulgar Edebiyatında Şiir" başlıklı makalesinde bazı Bulgar şiirlerinin Türkçe çevirilerinin B. Muharrem Yumukoğlu tarafından yayımlanacağı konusunda bilgi verir.³ Ancak, bu konuda yaptığımız araştırmalarda Yumukoğlu'nun çevirilerine ulaşamadık. 1943 yılında Ali Kemal Balkanlı Petko Raçev Slaveykov'un poemasını (İzvorit na Belonogata) "Ak Baldırlının Çeşmesi" başlığıyla Türkçe'ye çevirir. 1970 yılında "Dost" dergisi Bulgar edebiyatına, tiyatro sanatına ve kültürüne yönelik özel bir sayı hazırlar. Bu dergide yayımlanan şiir örnekleri arasında Vaptsarov'un da üç şiiri ("Bahar", "Ölümden Önce" ve "Ayrılık") vardır. Çeviriler Özdemir İnce tarafından Fransızca'dan yapılmıştır. 1970'li yıllarda Türkiye'deki siyasi gelişmeler göz önünde bulundurulduğunda, Türkçe'ye genellikle halkçı-devrimci şairlerin çevrildiğini görüyoruz. Örneğin, 1971 yılında Dost Yayınları Özdemir İnce'nin derlediği, 37 ozan ve 106 şiirden oluşan "Bulgar Şiiri Antolojisi"ni yayımlar. Antolojinin önsözünde İnce, şiirlerin Bulgarca'dan değil, Fransızca'dan çevrildiğini ifade eder. Antolojinin içeriğine baktığımızda, Nikola Vaptsarov'un "Ölümden Önce", "Ayrılık Şiiri", "Bahar", "Korkmayın Çocuklar" ve "İnanç" başlıklı beş şiirinin Türkçe'ye çevrilmiş olduğunu görüyoruz. Şiirlerde Vaptsarov'un kısa süren edebî yaratıcılığının

¹ Daha geniş bilgi için bkz.: Vaptsarov, Nikola. *Seçme Şiirler*. Çev. Erdal Alova. İstanbul: Yön Yayıncılık, 1992:7-24.

² Bulgar Edebiyatının Türkçe'ye çevirisi konusunda daha ayrıntılı bilgi için bkz.: Zafer, Zeynep. "Bilgarskata literatura v Turtsiya". *Balkanite-ezik, istoriya, kultura*. Veliko Tırново (2008): 465-472.

³ Bkz.: Acaroğlu, Türker. "Muasır Bulgar Edebiyatında Şiir". *Varlık*. 183(1941):347-351.

en belirgin özellikleri olan vatan ve halk sevgisi, geleceğe umut ve gelecek nesillere inanç mesajları göze çarpar. Vaptsarov'u daha iyi anlamak açısından "Ölümden Önce" ve "Veda" başlıklı şiirleriyle ilgili küçük bir ayrıntıya yer vermekte yarar olduğu kanısındayız. Şair 23 Temmuz 1942 tarihinde kurşuna dizilmeden hemen önce yazdığı ve birinde halkına, diğerinde eşine sevgisini dile getirdiği bu iki şiirini gardiyanlar tarafından ölüme götürülürken arkadaşlarına vermeyi başarır.

Vaptsarov'un şiirlerini Türkçe'ye çevirmeye, Yeni Türkü şiir yayınları tarafından 1982 yılında yayımlanan "Kardeş Türküler- 32 Ozan 44 Şiir" başlıklı derlemeyle Ataol Behramoğlu'nun devam ettiğini görürüz. Behramoğlu söz konusu şiir derlemesinde Vaptsarov'un "Ölümden Önce" ve "Veda-Karım" şiirlerinin Türkçe çevirilerine yer verir. Özdemir İnce bir önceki antolojide, orijinal başlığı "Proştalno" olan şiire "Ayrılık Şiiri" başlığıyla yer verir. Behramoğlu ise aynı başlık için daha doğru bir ifade olan "Veda/Karım" başlıklarını kullanır. "Kardeş Türküler" şiir derlemesinin ikinci baskısı 1990 yılında "Özgürlüğe 100 Şiir- 22 Ülke 64 Ozan" alt başlığıyla Varlık Yayınları tarafından yayımlanır.

1983 yılında Adam Yayıncılık Özdemir İnce ve Ataol Behramoğlu'nun Rusça ve Fransızca'dan Türkçe'ye çevirileriyle "Çağdaş Bulgar Şiiri Antolojisi"ni yayımlar. Antolojide Ataol Behramoğlu'nun İngilizce'den çevirdiği "Doğduğum Ülke", Rusça'dan çevirdiği "Mektup", Fransızca'dan çevirdiği "Veda Şiiri-Karım" ve Özdemir İnce'nin yine Fransızca'dan çevirdiği "İnanç" şiirleri yer almaktadır. 1998 yılında Adam Yayıncılık Cevat Çapan, Eray Canberk ve Erdal Alova'nın çevirileriyle "Çağdaş Dünya Şiiri Antoloji"sini yayımlar. Bulgar/ Makedon edebiyatındaki devrimci şiirin temsilcisi olarak Nikola Vaptsarov'un "Mektup", "Türkü" ve "Veda" şiirlerine yer verilir. Şiirlerin ikinci bir dilden çevrildiği belirtilmezken, çevirmen olarak Erdal Alova ismi yer alır. 2003 yılında Evrensel Basım şairin şiirlerinden oluşan "İnsana Adanmış Şarkılar" adlı derlemeyi yayımlar.

Vaptsarov'un Türkçe'ye çevrilip yayımlanmış şiirlerine göz attığımızda, her derleme veya antolojide genellikle, her satırında vatanseverliğin, geleceğe inancın ve devrimciliğin vurgulandığı, en önemli şiirlerinden olan "İnanç", "Veda", "Ölümden Önce"ye yer verildiği gözlenir.

Ömer Faruk Toprak ve Simeon Hacıkosev'in ifadeleriyle, Vaptsarov devrimsel romantik çizginin -geçerli adıyla- "Partizan şiiri"ni daha da ileriye götüren isimdir.⁴ Türkiye'de de özellikle bu yönü ön planda olduğu için Türkçe'ye genellikle sol kesim aydınları tarafından çevrilmiştir.

⁴ Bkz.: Toprak, Ömer Faruk ve Simeon Hacıkosev. "Çağdaş Bulgar Şiiri-Sürekli Bir Arayıştan Sonsuz Gençlik'e". *Milliyet Sanat Dergisi*. 186 (1976): 7-9.

Daha önce de belirttiğimiz gibi, Vaptsarov'un Türkçe'ye çevrilmiş şiirlerinin tamamı Rusça, İngilizce, Fransızca ve Almanca gibi ikinci dillerden çevrilmiştir.

Çalışmamızın bu bölümünde, ikinci dilden çeviride karşılaşılan güçlükler ve bu tür çevirilerdeki hatalar üzerinde durmaya çalışacağız.

İngilizce, Fransızca, Almanca gibi yaygın olarak bilinen diller dışında kalan diller bir anlatım aracı oldukları kadar, edebiyat yapıtları için birer hapisane niteliği taşırlar. Türkçe gibi Bulgarca da yaygın bilinen dillerden değildir. Bu dillerde yazılan şiir, roman ve öyküleri yazıldıkları dilde okuyup anlamak ancak çok küçük bir azınlığın tekelindedir.

Başta biçimciler olmak üzere, birçok kimse şiirin çevrilemezliğini savunmuştur. Tezleri odur ki, büyük şiir çevrilemez, eğer bir şiir çevrilebiliyorsa, bu vasat hatta aşağı düzeyde bir şiirdir. Bir şiirin öz ve biçimini, ses ve müziğini, özgünlüğünü bir dilden diğer bir dile aktarmanın güçlüğü aşıkârdır. Bulgar dilbilimcisi Sider Florin ise ikinci dilden çeviri için (otrajenie na otrajenieto) "yansımanın yansıması"⁵ ifadesini kullanır. Bu noktada çeviride eşdeğerlilikten bahsetmekte yarar var. Eşdeğerlik bir yapıtı çevirmek, belirli bir dille yazılmış bir metnin anlamını, dile getiriliş özelliklerini de koruyarak, başka bir dille yazılan bir metne aktarmak, yani aslını verecek şekilde aktarmaktır. Bu da çeşitli yazın türlerinde farklılık gösterir. Çevirinin bir yorum sanatı olduğu anlayışı Alman bilgin Friedrich Schleiernmacher tarafından ileri sürülmüştür. Türk Dil Kurumu tarafından yayımlanan Türkçe sözlükte (s. 470) çeviri işleminde sık sık kullanılan eşdeğerlik kavramının matematikte kullanıldığından ve bu bilim dalında adı geçen kavramın "çözümleri aynı olan denklem sistemleri" şeklinde tanımlandığından söz edilmektedir. W. Koller'in tespitlerine göre, çeviride eşdeğerlik kapsamındaki çevrilemezlik sorunu içinde yer alan kültürel farklılıklar değişik biçimlerde ortaya çıkabilmektedir. İki ayrı toplumda yer alan kültürel özelliklerin,

- tümüyle çakışması,
- kısmen çakışması
- hiç çakışmaması söz konusudur.

Çeviride eşdeğerlik kavramı çevirmenin özgün metinle bazen özgürce oynaması, bazen de özgün metne sınıksız bağlı kalması tartışmalarını doğurur, ancak, bunlar çeviri yöntemlerinin bir anlatısı olarak değerlendirilmelidir. (Yıldız, 2004:337)

Roman Jakobson'a göre de, çeviride iki dilin kodları arasında tam bir eşdeğerliğin bulunması imkânsızdır. Ayrıca, diller arasında gramer açısından

⁵ Daha geniş bilgi için bkz.: Florin, Sider ve Vlahov, Sergey. Nprevodimoto v prevoda. Sofya: Nauka i Izkustvo, 1990.

az ya da çok farklılığın bulunması da dil kodları arasında tam bir eşdeğerliğin bulunmadığını göstermektedir. Diller arası çeviri mümkün olmasına rağmen, çevirmen karşılık bulamama sorunuyla her zaman karşı karşıya kalabilir. (Suçin, 2013:29-30)

Ancak, ne kadar zor olursa olsun, yabancı dilde yazılmış bir şiirle ilişki kurmak, onu anlamak ve bir oranda hazzına varmak için çeviriden başka yol da yoktur. Şiiri, dolaşımı olmayan dillerin hapishanesinden kurtarmanın tek yolu yine çeviridir. (İnce, 1971:9)

Bu bağlamda, Vaptsarov'un şiirlerinin Türkçe'ye çevirisi esnasında yapılan hatalar üzerinde de durmak gerekir. Şairin birçok şiirinin çevirisinde zaman ve fiillerin yanlış kullanıldığını, bazı Bulgarca kelimelerin anlamlarının hatalı verildiğini gözlemliyoruz.

Vaptsarov'un şiirlerinin yer aldığı her seçkide şairin "Veda/ Karıma" başlıklı şiirinin yer aldığını görürüz. Bu, şairin Türkçe'ye en çok çevrilen şiiri olduğu için, yukarıda sözünü ettiğimiz eksiklikleri bu şiir üzerinden ortaya koymaya çalışalım.

Ölmeden hemen önce eşine yazdığı bu şiirin Türkçe birkaç versiyonunu karşılaştırdığımızda, en doğru çevirinin Erdal Alova tarafından yapıldığını gözlemliyoruz. Erdal Alova, şiiri İngilizce'den çevirmesine rağmen, anlam bütünlüğünü bozmadan orijinaline en yakın çeviriyi yapmayı başarmıştır. Şiirin orijinaline bakıldığında, Alova'nın çevirisinde göze çarpan tek hatanın ya da küçük nüansın ikinci dördlüğün ikinci dizesinde olduğu fark edilir. Alova "seni görmek için göz dikerim karanlığa" cümlesini "gözlerimi dikeceğim seni görmek için karanlıkta" biçiminde çevirmiştir.

Diğer versiyonlara da bir göz atalım: Ataol Behramoğlu tarafından yapılan çeviri yine ikinci bir dilden, Fransızca'dan yapıldığı için bazı adların farklı kullanıldığı, anlamı zenginleştirmek ve pekiştirmek amacıyla gereksiz ifadeler yer verildiği dikkati çeker. Behramoğlu Bulgarca'da hem uyku hem rüya anlamında kullanılan "sın" sözcüğünü "uyku" biçiminde çevirmeyi uygun görmüş ve ilk dizeyi Türkçe'ye "geleceğim bazen uykudayken sen" biçiminde aktarmıştır. İkinci dördlüğün ikinci dizesinde "seni görmek için göz dikerim karanlığa" ifadesi yerine, hiç gereği yokken, dizeye "bir zaman" ifadesi eklenmiş ve "bakacağım yüzüne" biçiminde çevrilmiştir. Aynı şekilde, ikinci dördlüğün üçüncü ve dördüncü dizesindeki "bakmaya doyunca da seni öpüp giderim" ifadesi yerine "ve yorgunluk göz kapaklarımı indirince seni kucaklayacak ve çıkıp gideceğim" ifadesi kullanılarak hatalı çeviriye devam edilmiştir. Şiirin orijinalinde "yorgunluk göz kapaklarımı indirince" ve "seni kucaklayacağım" ifadeleri yer almazken, bu ifadeler Türkçe'ye aktarımda büyük ihtimalle anlam zenginliği katmak amacıyla tercih edilmiştir. Çevirmen şiirin orijinalindeki "doymak" fiilini "yorgunluk göz kapaklarımı indirince" gibi tamamen farklı bir anlam yükleyerek

aktarmıştır. Son dizedeki “seni öperim” ifadesi de anlamı değiştirilerek “seni kucaklayacağım” biçiminde aktarılmıştır.

Şiirin bir diğer çevirisine bakıldığında, söz konusu hataların tekrarlandığı gözlenir. A. Kadir ve Ali Meriçboyu'nun “Dünya Halk ve Demokrasi Şiirleri 3” başlıklı antolojisinde yaptıkları çeviride birinci dördlüğün ikinci dizesindeki “beklenmeyen ve istenmeyen misafir gibi” ifadesi tamamen farklı bir anlam yüklenerek “uzak bir ziyaretçi” olarak çevrilmiştir. Yine, ilk dördlüğün son iki dizesindeki “beni bırakma dışarıda, sürgüleme kapılarını” ifadesinin önünde anlamı zenginleştirmek ve anlama kesinlik kazandırmak amacıyla “sakın” ifadesi kullanılarak, bu dizeler “Dışarıda bırakma beni sakın... sakın sürgüleme üstüme kapıları” şeklinde çevrilmiştir.

İkinci dördlüğün üçüncü dizesindeki “Seni görmek için göz dikerim karanlığa” ifadesinde “karanlık” adı “zifiri” sıfatıyla pekiştirilerek Türkçe'ye “gözlerimi dikeceğim zifiri karanlıkta” biçiminde aktarılmıştır. Bir sonraki dizedeki “bakmaya doyunca” ifadesi yerine de “bakacağım doya doya” ifadesi kullanılarak yine hatalı çeviri yapılmıştır.

Vaptsarov'un “Veda” başlıklı şiirinin birkaç farklı çevirmence yapılmış çevirilerindeki hatalar üzerinde durmaya çalıştık. Bu tür çeviri hatalarını çoğaltmak mümkündür.

Genel olarak ikinci dil köprüsünden Türkçe'ye kazandırılmış olmalarına rağmen, bu çevirilerde Vaptsarov'un köklü bir iyimserliğe dayalı şiirlerinde var olan “yarın” “bugün”den daha iyi olacaktır mesajı çok açık bir şekilde yansıtılmıştır. Söz konusu tema Vaptsarov'da bir dilek olarak değil, toplumsal hayatı değiştirip geliştirmek için gösterilen çabada mantıklı ve inandırıcı bir öge olarak yer alır. İşte, şairin şiirlerindeki bu mantıksallık ve inandırıcılık Türkçe'ye yapılan çevirilerde eksiklere rağmen yansıtılmıştır.

Çeviride hatalar doğal olarak her zaman olabilir. Ancak, önemli olan, şiirlerdeki anlam bütünlüğünü ve ahengi genel anlamda yakalamaktır, kuşkusuz.

Veda

Karıma

Bazen geleceğim uykunda
beklenmeyen ve istenmeyen misafir gibi.
Beni bırakma dışarıda -
sürgüleme kapılarını.

Sessizce girer, otururum yanında.
Seni görmek için göz dikerim karanlığa.
Bakmaya doyunca da
seni öpüp giderim.

Çev. M. Pars

Karım

Rüyalarında geleceğim bazen
beklenmedik bir konuk gibi uzaktan.
Sokakta bırakma beni
kapıyı sürgüleme üstümden.
Usulca gireceğim. Oturacağım ses çıkarmadan,
gözlerimi dikeceğim seni görmek için
karanlıkta.
Sana bakmaya doyunca –
bir öpücük konduracak ve çıkıp gideceğim.
Çev. Erdal Alovera

Veda/Karım

Geleceğim bazen uykundayken sen
Beklenmedik, uzak bir konuk gibi.
Sokakta, bir başıma koyma beni
Kapıyı sürgüleme üstümden.

Usulca girecek, bir yere ilişeceğim
Bir zaman, karanlıkta, bakacağım yüzüne.
Ve yorgunluk göz kapaklarımı indirince
Seni kucaklayacak ve çıkıp gideceğim.
Çev. A. Behramoğlu

Veda/Karım

Ara sıra uykunda geleceğim sana,
beklenmedik, uzak bir ziyaretçi gibi.
Dışarıda bırakma beni sakın,
Beni sokakta bırakma,
Sakın sürgüleme üstümden kapıları.
Usulcacık gireceğim içeri,
oturacağım ses çıkarmadan,
gözlerimi sana dikeceğim zifiri karanlıkta,
bakacağım doya doya yüzüne senin,
sonra çekip gideceğim, bir öpücük kondurup.
Çev. A. Kadir – Ali Meriçboyu

KAYNAKÇA

- Acaroğlu, Türker. “Muasır Bulgar Edebiyatında Şiir”. *Varlık*. 183 (1941):347-351.
- Behramoğlu, Ataol. *Kardeş Türküler- özgürlüğe 100 Şiir*. İstanbul: Varlık yayınları.1990.
- Florin, Sider ve Vlahov, Sergey. *Neprevodimoto v prevoda*. Sofya: Nauka i İzkustvo, 1990.
- İnce, Özdemir ve Ataol Behramoğlu. *Çağdaş Bulgar Şiiri Antolojisi*. İstanbul: Adam Yayıncılık, 1983.
- İnce, Özdemir. *Bulgar Şiir Antolojisi*, İstanbul: Dost Yayınları.1971.
- Suçın, Mehmet Hakkı. *Öteki Dilde Var Olmak*. İstanbul: Say Yayınları. 2013.
- Toprak, Ömer Faruk ve Simeon Hacıkosev. “Çağdaş Bulgar Şiiri-Sürekli Bir Arayıştan Sonsuz Gençlik’e”. *Milliyet Sanat Dergisi*. 186(1976): 7-9.
- Vaptsarov, Nikola. *Şeçme Şiirler*. Çev. Erdal Alova. İstanbul: Yön Yayıncılık,1992.
- Yıldız, Şerife. “Çeviride Eşdeğerlik ve Çeviri Kuramları Bağlamında Karşılaştırmalı bir Çalışma”. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. Konya. (2004): 375-386.
- Zafer, Zeynep. “Bilgarskata literatura v Turtsiya”. *Balkanite-ezik, istoriya, kultura*. Veliko Tırnovo.(2008):465-472.